

Transportegnethed Kvæg

© INRAE/MAÎTRE, Christophe

Introduktion

Transport er i de fleste tilfælde en uvant og truende procedure i et dyrs liv, som kan føre til angst, skade eller endda død, hvis den ikke planlægges og udføres korrekt. Da kvæg er sociale dyr, kan de blive urolige eller aggressive, hvis de isoleres, når gruppensammensætningen ændres, eller hvis der er pladmangel, hvilket kan føre til velfærdskompromitterende og farlige situationer under transporten. Ud over at tage hensyn til dyrenes adfærdsmæssige reaktion kan mange risici for dyrevelfærden mindskes ved at den ansvarlige sørger for passende faciliteter og udstyr til håndtering og transport (også med hensyn til de aktuelle omgivelserforhold) samt passende uddannelse og tilsyn med de personer, der betjener faciliteterne, håndterer dyrene og kører køretøjet. At sikre, at kun dyr, der anses for at være egnede til den planlagte rejse, læsses, er det vigtigste aspekt af opretholdelsen af velfærd i hele denne håndteringsproces, da det er umuligt at sikre god dyrevelfærd under transporten, hvis dyret ikke er egnet. De alvorligste problemer med hensyn til transportegnethed opstår hos unge kalve og udsatte avlsdyr, mens det er et mindre problem hos kødkvæg. For yderligere information om begrebet transportegnethed henvises til **det tematiske faktaark "Transportegnethed"**.

Lovmæssige krav

Rådets forordning (EF) nr. 1/2005 af 22. december 2004 om beskyttelse af dyr under transport.

"Ingen dyr må transporteres, medmindre de er egnede til den påtænkte transport [...]."

(Bilag I, kapitel I, 1.)

"Tilskadekomne dyr og dyr, som har fysiologiske skavanker eller undergår en patologisk proces, betragtes som ikke egnede til transport [...]."

(Bilag I, kapitel I, 2.)

"Syge eller tilskadekomne dyr kan dog betragtes som egnede til transport, såfremt de (a) er lettere tilskadekomne eller syge og ikke vil blive påført yderligere lidelser som følge af transporten; i tvivlstilfælde skal der anmodes om veterinærrådgivning [...]."

(Bilag I, kapitel I, 3.)

"Dyr, der bliver syge eller kommer til skade under transport, skal adskilles fra de andre dyr og ydes førstehjælp, [...] underkastes passende dyrlægebehandling og om nødvendigt nødslægtes eller aflives [...]."

(Bilag I, kapitel I, 4.)

"Diegivende kvæg, får og geder, som ikke beføres sammen med deres afkom, skal malkes med højst 12 timers mellemrum."

(Bilag I, kapitel I, 6.)

Metode

Før dyrene læsses til transport, skal deres egnethed til den planlagte rejse verificeres. Inspektionen bør omfatte en grundig vurdering af dyrebaserede sundheds- og velfærdsindikatorer. Dette vil reducere risikoen for, at dyrene lider af alvorlige velfærdsproblemer eller ikke overlever transporten. Dyrebaserede indikatorer såvel som registreringer på gården skal vedrøre:

- Tilskadekomst
- Fysiologisk svaghed
- Patologisk proces

I alle tilfælde, hvor der er tvivl om dyrets egnethed til transport, skal der indhentes dyrlægerådgivning.

Tilskadekomst

Tilskadekomne dyr anses ikke for at være egnede til transport, medmindre de kun er lettere tilskadekomne, og transporten ikke vil medføre yderligere lidelser.

Skade	Beskrivelse af dyrebaseret indikator/måling	Ikke egnet til transport
Sår	<p>Hvis et dyr har et alvorligt åbent sår (bryst-, mave- eller kraniehuler er åbnet), et genåbnet operationssår, et stort inficeret sår, et stort sår, der forstyrrer kropsoverfladens integritet (hud, slimhinde eller muskel er skåret over), eller en alvorlig blødning, skal det betragtes som uegnet til transport.</p> <p>Da sår er en smertefuld tilstand, kan vurdering af smerteniveauer i henhold til tabel 1 bruges til at støtte beslutningstagningen om dyrets egnethed til transport.</p>	<p>F.eks. dybe eller åbne sår, kraftig blødning, åben byld, forfrysninger, penisskade, knoglebrud</p> <p>Smerteniveauer fra 'moderat' til 'meget alvorlig' (tabel 1)</p>
Fravær af vitale ressourcer (f.eks. på grund af dårlig ventilation, uhensigtsmæssig temperatur, foder, vand)	<p>Fraværet af livsvigtige ressourcer kan vurderes ud fra tegn på besværet vejrtrækning, varme- eller kuldestress eller dehydrering;</p> <p>Gisp defineres som vejrtrækning i korte gisp, der udføres med munden.</p> <p>Rystelser defineres som langsomme og uregelmæssige vibrationer i en kropsdel eller i kroppen som helhed.</p> <p>Synlige tegn på sved på huden er våde dyr, tørrede svedpletter eller saltaflejringer.</p>	<p>Varmestress: forhøjet vejrtrækningsfrekvens med muligt skub fra flankerne, rastløshed, dyrene står, savler eller skummer, vejrtrækning med åben mund med mulig fremstukken tunge, gispen.</p> <p>Kuldestress: rysten</p> <p>Dehydrering: indsunke og/eller matte øjne, tørre slimhinder (tandkød), stramning af huden, sløvhed</p>

Fysiologisk svaghed

Dyr, der udviser en fysiologisk svaghed, skal ikke anses for at være egnede til transport, medmindre de kun er let syge/tilskadekomne, og transporten ikke vil medføre yderligere lidelse.

Fysiologisk svaghed	Beskrivelse af dyrebaseret indikator/måling	Ikke egnet til transport
Huld	Et dyr i dårligt huld er sandsynligvis mere modtageligt for stressfaktorer under transport, og derfor anses ekstremt tynde dyr ikke for at være egnede til transport.	BCS < 2,0 på en skala fra 1 til 5: V-formet bækkenområde, kantede hoftehjørner, kantede sædeknuder uden synligt fedt, mellemrum mellem tværtappe synlige hele vejen op til rygsøjlen, hofteled fremtrædende/synligt
Ude af stand til at bevæge sig selvstændigt uden smerter eller gå uden hjælp	Hvis vægten hos stående dyr ikke er ligeligt fordelt på alle fire lemmer, som indikeret af gentagne vægtforskydninger mellem benene eller permanent hvile af et ben, eller hvis der observeres modvilje mod vægtbæring, mens dyret går, er det højst usandsynligt, at et dyr er i stand til at bevæge sig uden smerter og dyret er dermed uegnet til transport.	Halthedsscore ≥ 3 på en skala fra 1-5: Kort skridtgang med et ben, mere end et ben eller stærk modvilje mod at bære vægt på et ben, manglende støtte på et ben eller stærk modvilje mod at lægge vægt på to eller flere ben
Udmattelse	Et dyr, der viser tegn på alvorlig træthed eller udmattelse, er ikke egnet til transport.	Modvilje mod at bevæge sig eller stå, anstrengt vejtrækning, hagen eller lemmerne hviler på skillevægge eller trug, lukkede øjne, meget motiveret til at hvile i liggende stilling, muskelrystelser, urinen kan være mørk af myoglobin og dehydrering.
Liggende uden at kunne rejse sig	Et dyr betragtes som immobil, når det ikke kan rejse sig eller ikke er i stand til at stå ved egen hjælp, men stadig er i live. Et dyr i en sådan tilstand er uegnet til transport.	Dyret er ude af stand til at rejse sig eller stå ved egen hjælp
Drægtighedsstatus	Hundyr, hvor 90 % eller mere af den forventede drægtighedsperiode allerede er gået, eller hundyr, der har kælvet i den foregående uge.	I den sidste måned af drægtigheden, beregnet ud fra henholdsvis fødselsdatoen og den første uge efter fødslen.
Nyfødt	Kalve, hvor navlen ikke er komplet helet (dvs. med ardannelse i navlesåret), må ikke transporteres. Derudover er kalve på mindre end ti dage, medmindre de transporteres mindre end 100 km, eller kalve yngre end 14 dage til lange rejser, ikke egnede til transport.	Navlestumpen sidder fast, eller sårskorpen på navlesåret er synlig; Fødselsdato

Patologisk proces

Dyr, der undergår en patologisk proces, anses ikke for at være egnede til transport, medmindre de kun er let tilskadekomne/syge, og transport ikke vil medføre yderligere lidelse.

Patologiske processer	Beskrivelse af dyrebaseret indikator/måling	Ikke egnet til transport
Hævelse	Dyr med unormale kropslige fremspring eller lokale hævelser, der forårsager smerte, skal ikke betragtes som egnede til transport. Da hævelse ofte er udtryk for en smertefuld tilstand, kan vurdering af smerteniveauer i henhold til tabel 1 bruges til at støtte beslutningstagningen om dyrets egnethed til transport.	Forstørrelse af kropsdel, der forårsager smerte, f.eks. byld, lumpy jaw (actinomycosis), brok i pungen Smerteniveauer fra 'moderat' til 'meget alvorlig' (tabel 1)
Prolaps	Prolaps henviser til fremtrængning af et organ, der resulterer i, at et dyr ikke længere er egnet til transport.	Enhver prolaps (tyktarm, vagina, uterus)
Nedsat syn	Blinde dyr virker desorienterede, skræmte og stressede og er ikke egnede til transport.	Blind på begge øjne på grund af f.eks. alvorlig kræft i øjet, Pink Eye
Diarré	Voldsom diarré med alvorlig forstyrrelse af almentilstanden og stor risiko for dehydrering, hvilket gør dyrene uegnede til transport.	Løs, vandig afføring, kraftig tilsmudsning af bagparten, dehydrering
Udsondringer	Tydeligt purulent udflåd er et tegn på akut betændelse, som gør dyrene uegnede til transport. I sådanne tilfælde er det tvivlsomt, om et dyr er egnet til slagting.	Tydeligt purulent udflåd fra øjne, næse eller vulva
Respiratoriske lidelser	Dyr med tegn på besværet eller vanskelig vejrtrækning, ofte i forbindelse med tegn på generel lidelse såsom udstrakt hoved og spredte forben, er uegnede til transport.	Alvorlig dyspnø, lungebetændelse, øget vejrtrækningsfrekvens, besværet vejrtrækning, gispende, vejrtrækning med åben mund, hoste
Oppustet vom	Dyr, der er oppustede i en sådan grad, at de udviser tegn på ubehag eller svaghed, er ikke egnede til transport. Da en oppustet vom kan være en smertefuld tilstand, kan vurdering af smerteniveauer i henhold til tabel 1 bruges til at støtte beslutningstagningen om dyrets egnethed til transport.	Oppustet vom Smerteniveauer fra 'moderat' til 'meget alvorlig' (tabel 1)
Afvigende adfærd	En generaliseret lidelse i nervesystemet, der resulterer i afvigende eller farlig adfærd, gør dyrene uegnede til transport.	Desorientering, tvungne bevægelser, aggressiv adfærd
Fejlstilling af ben	(Medfødt) deformitet af benene eller stærkt forvoksede klove udgør en høj risiko for tilskadekomst og er sandsynligvis forbundet med smerte, hvilket gør dyrene uegnede til transport.	Halthedsscore ≥ 3 på en skala fra 1 til 5, vægten er ikke ligeligt fordelt på alle fire lemmer

Patologiske processer	Beskrivelse af dyrebaseret indikator/måling	Ikke egnet til transport
Ledlidelser	Gigt er en smertefuld tilstand, som gør dyrene uegnede til transport.	Halthedsscore ≥ 3 på en skala fra 1 til 5, vægten er ikke ligeligt fordelt på alle fire lemmer;
	Da gigt er en smertefuld tilstand, kan vurdering af smerteniveauer i henhold til tabel 1 bruges til at støtte beslutningstagningen om dyrets egnethed til transport.	Smerteniveauer fra 'moderat' til 'meget alvorlig' (tabel 1)
Tilbageholdt efterbyrd	At efterbyrden ikke er kommet helt ud indikerer, at dyret er mindre end 1 uge efter fødslen eller har en langvarig metritisk lidelse.	Synlig efterbyrd
Yverforandringer	Akut mastitis (akut betændelse i mælkekirtlen), hævet/opsvulmet yver eller koldbrand i yveret er smertefulde tilstande, der gør dyrene uegnede til transport.	Fortykkelse og forlængelse af patterne, yveret bliver hævet, rødt og smertefuldt, de ramte køer ser trætte ud, taber sig og har forhøjet kropstemperatur;
	Da yverforandringer er en smertefuld tilstand, kan vurdering af smerteniveauer i henhold til tabel 1 bruges til at støtte beslutningstagningen om dyrets egnethed til transport.	Smerteniveauer fra 'moderat' til 'meget alvorlig' (tabel 1)
Hypo-/Hypertermi	Dyr med en kropstemperatur uden for de fysiologiske grænser er uegnede til transport.	Feber: kropstemperatur $> 39,5$ °C Hypotermi: kropstemperatur $< 37,5$ °C
Navlebetændelse	Navlebetændelse (omphalitis/urachitis forekommer normalt hos 2-5 dage gamle kalve; omphalophlebitis forekommer normalt hos 1-3 måneder gamle kalve) hos nyfødte eller unge kalve gør dyret uegnet til transport.	Omphalitis/urachitis: hævelse og/eller udfald ved navlen; omfaloflebitis: mild feber, sløvhed og manglende trivsel
	Da navlebetændelse er en smertefuld tilstand, kan vurdering af smerteniveauer i henhold til tabel 1 bruges til at støtte beslutningstagningen om dyrets egnethed til transport.	Smerteniveauer fra 'moderat' til 'meget alvorlig' (tabel 1)

Anbefaling til inspektion

- Hvert dyrs egnethed til transport skal vurderes før pålæsning.
- Vurdering af smerteniveauer i henhold til tabel 1 kan bruges til at støtte beslutningstagningen om et dyrs egnethed til transport i forbindelse med smertefulde tilstande.
- Hvis der er tvivl om et dyrs egnethed til transport, skal der altid søges dyrlægerådgivning.

Tabel 1: Smerteniveauer og -vurdering hos kvæg (modificeret efter Care4Dairy, 2024). Dyr anses for uegnede til transport, hvis smertevurderingen overstiger niveauet "mild".

Symptomer	Smerteniveauer				
	Ingen smerte	Mild	Moderat	Alvorlig	Meget alvorlig
Reaktion på palpering	Kreaturet generes ikke af palpation nogen steder	Kreaturet reagerer måske eller måske ikke på palpering af et berørt sted (operationssted, sår, ...) trækker sig væk, sparker, vokaliserer	Kreaturet reagerer på palpering, kan forsøge at løbe væk eller opføre sig aggressivt, når det håndteres	Kvæg bevæger sig væk fra palpering kan sparke eller brøle eller stivne	Kreaturet stivner eller reagerer ikke
Andre tegn	<ul style="list-style-type: none"> • Tilfredshed og ro • Græsser eller spiser ved foderautomaten • Nysgerrig på omgivelserne • Bevæger sig væk, når man nærmer sig • Normalt samspil med flokken og kalven (hvis det er en ko) 	<ul style="list-style-type: none"> • Mild ændring af kropsholdning • Stivbenet eller subtil halthed • Mindre interesseret i omgivelserne • Kan advare flokfæller ved at ryste på hovedet, slå eller skubbe med hovedet 	<ul style="list-style-type: none"> • Væk fra flokken • Stille, sløve øjne • Unormal kropsholdning - stiv, bevæger sig ikke, krummet ryg, halt • strittende pels • Nedsat appetit • Kalven ved siden er måske sulten eller brøler 	<ul style="list-style-type: none"> • Væk fra flokken • Stiv bevægelse, uvillig til at bevæge sig • Spiser ikke • Usoigneret udseende • Vægttab • Unormal kropsholdning - hovedet nedad, halen presset ind til kroppen, krum ryg, hængende ører 	<ul style="list-style-type: none"> • Hurtig og overfladisk vejrtrækning • Vejrtrækning med åben mund • Udstående øjne • Nedstemt • Lavmælt stønnen • Tænderskæren • Spiser ikke • Anspændt kropsholdning eller liggende